

5. Epistemické myšlení & přesvědčení

- epistemické = týkající se znalosti (z hlediska kvalitativních odlišností ve způsobech jejich chápání, utváření a využívání - Juklová, 2020).

I) Nature of knowledge – jak znalost vnímáme/chápeme (např. vyvíjí se x je stabilní/neměnná; vzniká z jedince x vnějšího prostředí; objektivní x subjektivní ...)
- Viz další slide

II) Nature of knowing - kdy „něco“ považujeme za znalost (odůvodnění)
„Matka se ptá svého syna 'Jakou barvu má nebe?' Chlapec odpoví 'Modrou'. Matka se zeptá 'Jak to víš?' Chlapec sebevědomě odpoví 'Protože vidím, že je modré'.“ (Muis & Franc, 2010, p. 27).
(hl. obsah semináře)

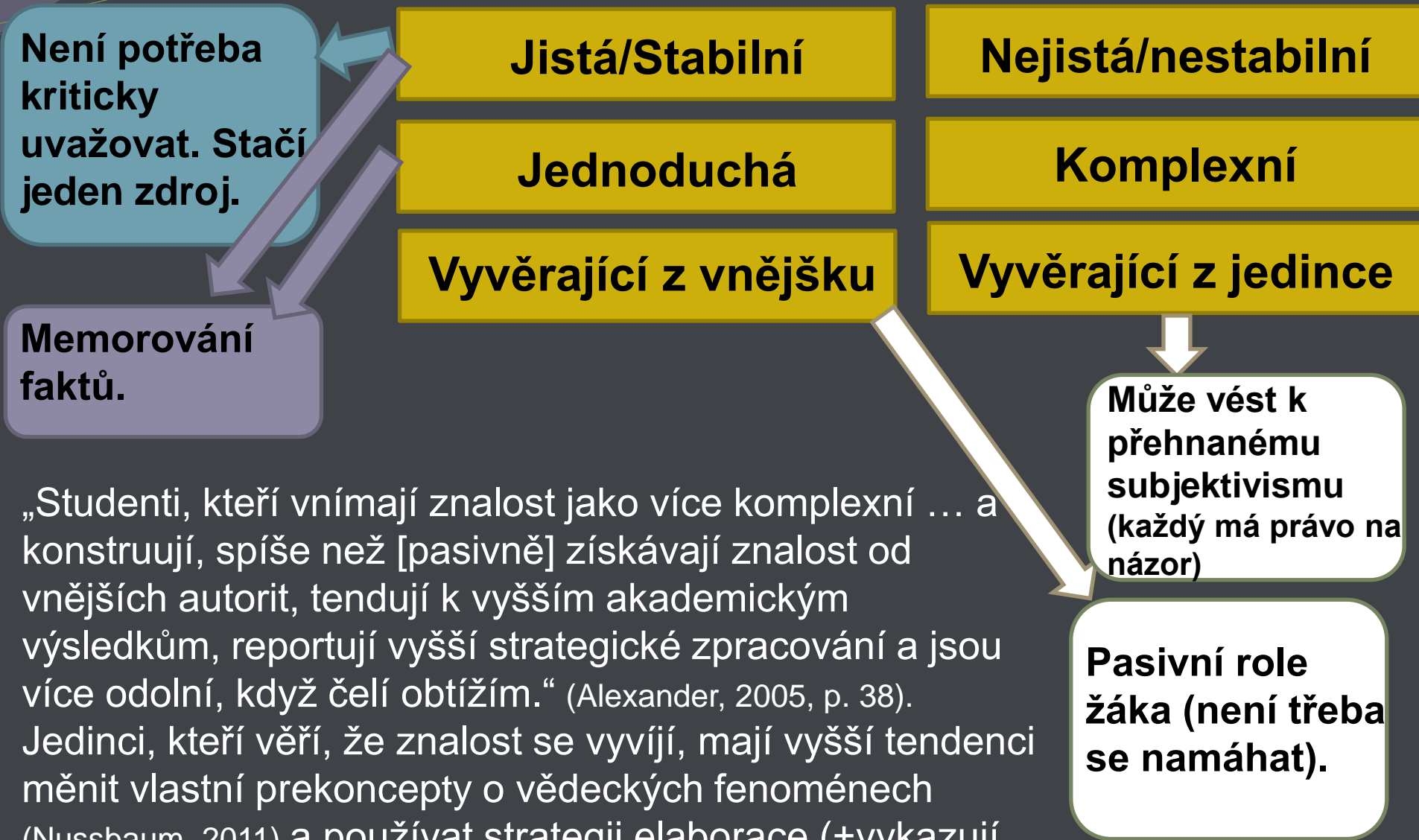
Přesvědčení

- obvykle nereflektujeme (nedisponujeme důkazy)
  - = názor (vliv zkušeností; Murphy & Mason, 2006)

Vědění (znalost)

- opřeno o důkazy (a hodnocení jejich „síly“ – spolehlivosti a platnosti)

I. Nature of knowledge

„Studenti, kteří vnímají znalost jako více komplexní ... a konstruují, spíše než [pasivně] získávají znalost od vnějších autorit, tendují k vyšším akademickým výsledkům, reportují vyšší strategické zpracování a jsou více odolní, když čelí obtížím.“ (Alexander, 2005, p. 38).
Jedinci, kteří věří, že znalost se vyvíjí, mají vyšší tendenci měnit vlastní prekoncepty o vědeckých fenoménech (Nussbaum, 2011) a používat strategii elaborace (+vykazují vyšší míru kritického myšlení, Dahl et al., 2005).

3. úkol: Přečtěte si text. Na časové ose se nachází tři historická období a 5 protichůdných dvojic vnímání (hodnocení) povstání a bitvy na Bílé hoře v dané době. Zakroužkujte z dvojice vhodnější vnímání (hodnocení) v daném období.

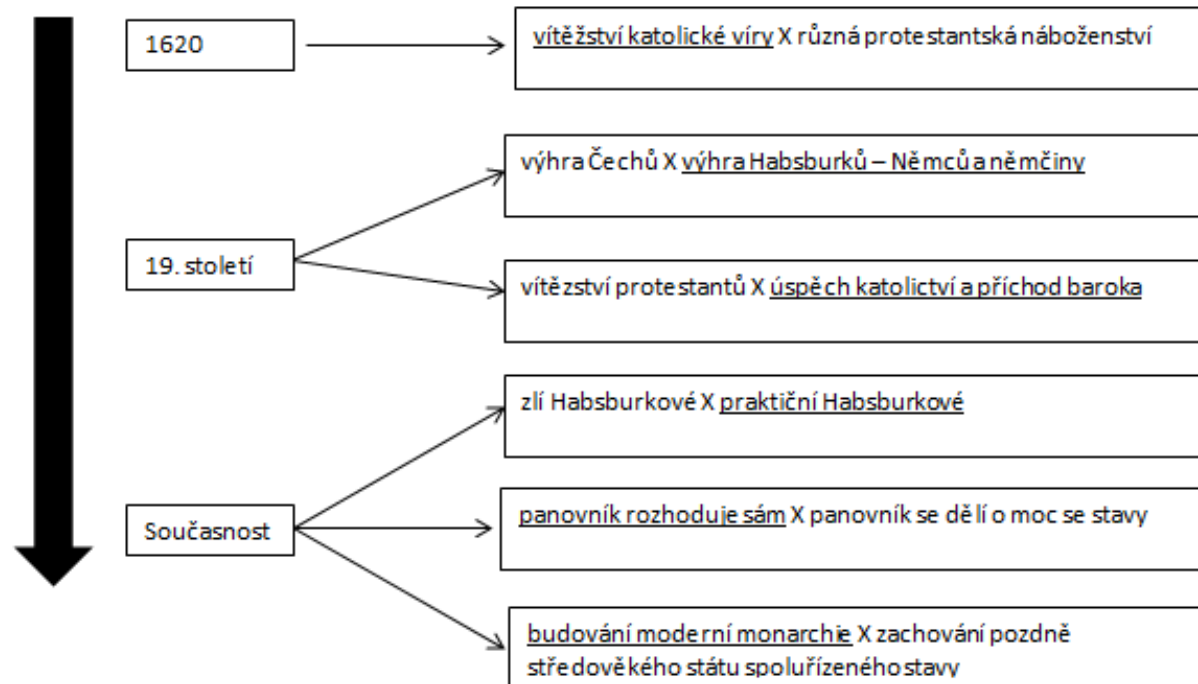
Vnímání stavovského povstání a důsledků bitvy na Bílé hoře

Hodnocení stavovského povstání a bělohorské bitvy se měnilo. Těsně po bitvě bylo povstání vnímáno jako náboženský boj mezi katolíky a protestanty.

V 19. století, v době českého národní obrození, byla bitva na Bílé hoře vnímána jako vyvrcholení zápasu mezi Čechy a Němci (přestože pro mnohé povstalce byla rodným jazykem také němčina). Jelikož panovník pocházející z německy mluvícího rodu povstání potlačil, bylo zavádění němčiny do státní správy a školství bráno jako důkaz vítězství Němců. Podle obrozenců přišla doba temna. Objevily se i pozitivní hlasy, že bez porážky protestantských stavů bychom neznali krásy barokního umění, které je spojováno s katolickou vírou.

V současnosti je stavovské povstání a bitva na Bílé hoře vnímány jako boj mezi stavovským způsobem vládnutí (panovník se dělí o moc ve státní správě - šlechtou) a absolutismem (panovník o chodu státu rozhoduje sám). Porážka stavů umožnila panovníkovi rozhodovat o chodu státu samostatně a sjednocením víry na jedinou katolickou vyloučit do budoucna náboženskou neshodu. Neefektivní pozdně středověký český stát tak nastoupil cestu proměny v moderní absolutistickou monarchii (centrálně řízený stát, profesionální úředníci, reformy daní, armády, zavádění školní docházky), jakou známe později v 18. století v době vlády Marie Terezie.

Ukázka – možný způsob realizace aktivity zacílenou na „nejistou/nestabilní znalost“

Vývojové hledisko

1. Objektivisté

- cca do konce I. stupně
- znalost je objektivní, skládá se z faktů

2. Subjektivisté

- konec 1. stupně – konec SŠ
- znalost je subjektivní, neexistuje jedna pravda

3. Kriterialisté

- konec SŠ – dospělost (zdaleka ne všichni dospělí)
- subjektivní pohledy lze objektivizovat na základě důkazů (poměřovat relativní stupně spolehlivosti/jistoty – průkaznosti)

Přílišné hodnocení odpovědi studenta ze strany vyučující/ho (= co je správná odpověď), student přestává přemýšlet (existence jedné 100% pravdy)

Bez zpětné vazby (hodnocení „vše je přijatelné/relativní“
(Maggioni et al., 2004)

II. Nature of knowing

Otázka tedy zní: Kdy žák něčemu přiřkne atribut *znalost* (= pravda)

- „*Matka se ptá svého syna 'Jakou barvu má nebe?' Chlapec odpoví 'Modrou'. Matka se zeptá 'Jak to víš?' Chlapec sebevědomě odpoví 'Protože vidím, že je modré'.*“ (Muis & Franc, 2010, p. 27).
- „*Maminka má vždycky pravdu ...*“
- „*Děda má spíše pravdu, než táta ...*“
- „*... zda-li je daný výrok vnímán správně [feels right].*“ (Hofer, 2004, p. 45)
- ... odvolávání se na logiku, koherenci s dalšími již etablovanými přesvědčeními, srozumitelnost při vysvětlování druhými, ...
- ... **prostřednictvím vědecké průkaznosti ...**

Odůvodňování je výsledkem tzv. spolehlivých (epistemických) procesů

- ✓ Jsem přesvědčený, že Země je (téměř) kulatá! (? 😊)
- ✓ Argumentuji záběry z družic; experty, ... (= odůvodnění)
- ✓ Jak byly záběry z družic pořízeny? Jak na to vědci přišli?

= procesy stojící „za“; metodologické kroky vedoucí k závěru

Laici a spolehlivé epistemické procesy

➤ laici tendují podléhat přesvědčení, že jejich schopnosti jsou dostatečné pro hodnocení věrohodnosti vědeckých tvrzení (přestože disponují omezeným nebo dokonce žádným množstvím znalostí o dané problematice)

➤ laici - dílčí znalosti (samostudium, net, ...neznají peer-review proces apod. – Colins, 2024)

K problematice expert x laik: Collins, H. M. (2024). *Jsme dnes všichni vědečtí experti?* Karolinum.

➤ toto podlehnutí - neochota vyvinout kognitivní úsilí (kritická reflexe ohledně dostatečného množství svých znalostí vztahujících se k tématu; Scharer, 2012).

3) ALZAblock™ – Blokuje nežádoucí mentální vlny a chrání vaši mysl.

6 599,00 Kč

Takže koupíš alobal za 50 Kč a tvá marže je neuvěřitelná. Navíc výzkum z Ameriky ukázal na to, že alobal vysílání spíše zesiluje. Takže si jako ochranu před anténou, která je od tebe 8 km vezmeš čepici z alobalu za 6 500 Kč, kousneš si do banánu a na klín si dáš notebook, kterým jdeš na netu šířit nesmysly, a ten má na tvém klíně daleko větší vliv než ta zlá anténa, a čepice ti ten signál ještě zesílí.

Já tyto skupiny lidí opravdu miluji. Asi tu jejich hloupost začnu monetizovat. :)

Doklady nespolehlivých (epistemických) procesů ...

- ✓ studenti a jejich rodiče pro podporu svých tvrzení při diskuzi o historii používali jako reference Foresta Gumpa nebo Schindlerův seznam (Wineburg, 2000).
- ✓ SŠ studenti vnímali film Tanec s vlky jako přímou kopii minulosti, než jako reflexi konce 20. století (Seixas, 1994).
- ✓ čtení čajových lístků za účelem věštění budoucnosti
- ✓ lpění na prvním dojmu
- ✓ hledání v náboženských knihách historii naší planety
- ✓ užívání krystalů; pátek 13.; horoskopy (Forerův/Barnumův efekt), ...

= Učit strategie (metodologické kroky) užívané experty

(= učit procedurální znalosti; VanSledright, 1996)

- Beneš (2005) uvádí, že škola „nemá vychovávat odborníky ... má vychovávat ke stylu myšlení, potřebnému pro porozumění sociální skutečnosti.“ (p. 21).
- nechceme (a nemůžeme chtít) po žácích, aby začali uvažovat jako experti, ale můžeme jim toto myšlení přiblížit a vést jejich uvažování podobným směrem

... konkrétněji (aplikační forma) k spolehlivým epistemickým procesům viz seminář